

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Кафедра періодичної преси та медіаредагування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Майя НІКОЛАЄВА

« ____ » _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВК 9: Медіабезпека»

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 06 Журналістика

Спеціальність: 061 Журналістика
(код і назва спеціальності (тей))

Освітньо-професійна програма: Журналістика
(назва ОПП/ОНП)

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни ВК 9 «Медіабезпека». – Одеса: ОНУ, 2024. 14 с.

Розробник: старший викладач Василь МИЛОСЕРДНИЙ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри періодичної преси та медіаредагування

Протокол № «__» від «__» _____ 2024 р.

В.о. завідувача кафедри _____ (Валентина МУСІЙ)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з гарантом ОПП «Журналістика»

(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету журналістики, реклами та видавничої справи

Протокол № «__» від «__» _____ 2024 р.

Голова НМК _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри періодичної преси та медіаредагування

Протокол № «__» від «__» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри періодичної преси та медіаредагування

Протокол № __ від «__» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3/0 годин 90/0 змістових модулів –2	Галузь знань <u>06 Журналістика</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>061 Журналістика</u> (код і назва) Спеціалізації: (назва) Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	<i>Дисципліна вільного вибору</i>	
		Рік підготовки:	
		3-й	
		Семестр	
		6-й	
		Лекції	
		8 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		54 год.	год.
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Медіабезпека» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму «Журналістика».

Мета навчальної дисципліни: ознайомити здобувачів з теоретичними основами медіабезпеки та практичними аспектами забезпечення професійної діяльності журналіста.

Завдання навчальної дисципліни: формування знань про безпеку професійної діяльності журналіста та вміння визначати джерела загроз інформаційній та особистій безпеці; вироблення практичних навичок безпечного формування контенту; опанування цифрової компетентності та основ протистояння небезпечній інформації, що завдає шкоди психічному та психологічному здоров'ю людини, її моралі й особистісному розвитку.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі соціальних комунікацій, що передбачає застосування положень і методів соціально-комунікаційних та інших наук і характеризується невизначеністю умов.

а) *загальних* — **ЗК**:

ЗК 01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.

б) *спеціальних (фахових, предметних)* — **СК**:

СК01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності.

СК 06. Здатність до провадження безпечної медіадіяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР 01. Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань.

ПР 02. Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції.

ПР 03. Оцінювати свій чи чужий інформаційний продукт, інформаційну акцію, що організована й проведена самостійно або разом з колегами.

ПР 04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.

ПР 05. Використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних завдань.

ПР 14. Генерувати інформаційний контент за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

Знати:

– законодавчі акти та нормативні документи з питань медіабезпеки та професійної роботи журналіста;

– основні принципи формування системи медіабезпеки;

– життєво важливі інтереси особистості, суспільства та держави в інформаційній сфері;

– джерела загроз інформаційній безпеці;

- основні моделі забезпечення захисту інформації в сучасних умовах;
- методи і способи створення безпечних умов професійної роботи.

Вміти:

- аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації, ідентифікувати небезпеку під час виконання журналістом професійних обов'язків;
- розробляти і впроваджувати систему заходів, спрямованих на збереження отриманої інформації;
- критично оцінювати та аналізувати інформацію, розпізнавати фейки та іншу недостовірну інформацію;
- протистояти маніпулятивним технологіям, пропаганді та дезінформації.;
- забезпечувати особисту, інформаційну, майнову та юридичну безпеку.

3. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Медіабезпека як складник інформаційної безпеки

Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки в Україні

Інформаційна безпека держави, організації, особи. Принципи та стратегія інформаційної безпеки. Два аспекти інформаційної безпеки: цифровий та масмедійний. Інформаційне суспільство. Медіаграмотність і медіаосвіта. Формування в суспільстві медіакультури.

Тема 2. Протидії небезпекам в інформаційному просторі

Типи загроз в Інтернеті. Особисті загрози та небезпечні матеріали для людей в інформаційному просторі. Маніпуляції. Кіберпереслідування. Причини і наслідки тролінгу. Інтернет-цитування. Кіберборотьба й кіберзахист як ключові елементи гібридної війни. Інформаційно-психологічні операції агресора. Дезінформація, пропаганда, фейкові новини. Безпека дитини в інформаційному світі. Кібербулінг. Медіазалежність: причини виникнення, симптоми та наслідки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків

Тема 3. Ризики та загрози під час виконання професійних обов'язків.

Правові засади безпеки діяльності журналіста.. Причини потрапляння журналіста у небезпечні ситуації. Прогнозування ризиків перед виконанням редакційного завдання. Безпечний пошук інформації в мережі Інтернет. Інструменти для роботи з даними. Критичне оцінювання інформації. Створення якісного медіапродукту. Цифрова безпека журналіста.

Тема 4. Медіабезпека під час воєнного стану

Інформаційна безпека в умовах військового конфлікту. Інформаційно-технічний та інформаційно-психологічний захист. Особливості роботи журналіста в зоні воєнного конфлікту. Воєнна цензура і самоцензура журналіста. Обмеження щодо поширення інформації під час воєнного стану.

Дезінформація під час російсько-української війни. Медіабезпека дітей в умовах війни.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Медіабезпека як складник інформаційної безпеки людини.										
Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки в Україні.	10	2	2		6					
Тема 2. Протидії небезпекам в інформаційному просторі	34	2	12		20					
Разом за зм. модулем 1	44	4	14		26					
Змістовий модуль 2. Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.										
Тема 3. Ризики і загрози під час виконання професійних обов'язків.	30	2	10		18					
Тема 4. Медіабезпека під час воєнного стану	16	2	4		10					
Разом за зм. модулем 2	46	4	14		28					
Усього годин	90	8	28		54					

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин <i>очна / заочна</i>
1	Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки в Україні. Основні національні інтереси в інформаційній сфері для людини, суспільства, держави. Правове забезпечення реалізації права на інформацію. Сформууйте модель нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини в сфері інформаційних прав і свобод люди. Розкрийте зв'язок між національною та інформаційною безпекою.	2/0 год.
2	Тема 2. Протидії небезпекам в інформаційному просторі. Основні маніпулятивні технології в ЗМІ (Спотворення інформації. Фабрикація фактів (пряма брехня). Принцип замовчування інформації. Принцип демократії шуму. Маніпулятивна семантика. Спрощення, стереотипізація. Твердження і повторення. Дроблення і терміновість. Сенсаційність). Навести приклади. Основні засоби маніпуляції суспільною свідомістю (Мовні. Немовні. Активні. Пасивні). Навести приклади. Протидія маніпуляції (Аналіз різних джерел. Звернення до першоджерела. Виявлення маніпуляторів). Навести приклади Безпека дитини в інформаційному світі. Кібербулінг. Кіберпереслідування, тролінг, інтернет-цькування. Навести приклади. Назвати методи протидії. Протидії фейкам та дезінформації. Опанування прийомів ідентифікації фейків. Ознайомлення з проектом <i>StopFake</i>. Фейкові новини як інструмент використання методу дезінформації. У поданих текстах визначити різновиди дезінформації: <i>fake source, fake context, click-beit</i>. Фактчекінг як один з напрямків журналістського контролю. Опанування інструментів перевірки інформації.	2/0 год. 2/0 год. 2/0 год. 2/0 год.

	Інформаційно-психологічні операції агресора. Ознайомитися з поданими текстами, визначити методи і прийоми психологічного впливу.	2/0 год
6	Тема 3. Ризики і загрози під час виконання професійних обов'язків. Правові засади безпеки діяльності журналіста. Медійне законодавство України. Відповідальність за порушення правил і норм функціонування медіа. Юридичні аспекти безпеки журналістів. Основні джерела небезпеки в роботі журналіста. Особиста безпека журналіста та її складники. Оцінювання ризиків і загроз та методика запобігання. Журналістські розслідування та особиста безпека журналіста. Особливості роботи в екстремальних ситуаціях. Особливості роботи журналіста в ситуаціях з підвищеною небезпекою. Психічне здоров'я журналістів в умовах війни. Цифрова безпека журналіста. Безпечний пошук інформації. Інструменти для роботи з даними. Захист від втрати інформації. Превентивні способи захисту від шкідливого програмного забезпечення та атак на паролі. Загрози мобільного зв'язку. Захист сайтів. Політика з цифрової безпеки. Скласти в довільній формі документ про цифрову безпеку в редакції періодичного видання. Безпечна комунікація між користувачами в месенджерах і соцмережах. Етика поведінки в мережі. Фішинг як одна з найпростіших і найпопулярніших атак. Технічний та нетехнічний захист від фішингу.	2/0 год. 2/0 год. 2/0 год. 2/0 год. 2/0 год.
7	Тема 4. Медіабезпека під час воєнного стану. Основні зміни в роботі медійників після повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Цифрова безпека для журналістів, що працюють у небезпечних зонах. Особливості висвітлення наслідків ворожої агресії, загальної ситуації в регіоні в умовах війни.	2/0 год. 2/0 год.
Усього		28/0 год.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин оч./заоч.
1	Тема 1. Медіабезпека в системі інформаційної безпеки в Україні. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури. Вивчення нормативно-правової бази з медіабезпеки.	6/0 год.
2	Тема 2. Протидія небезпекам в інформаційному просторі. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури. Ознайомлення з онлайн-сайтами та організаціями, які поширюють медіаграмотність. Переглянути відеоуроки. Підготувати журналістський матеріал на тему: «ІПСО: характер, ризики, механізми захисту».	20/0 год.
3	Тема 3. Ризики і загрози під час виконання професійних обов'язків. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури.	18/0 год.
4	Тема 4. Безпека журналіста під час висвітлення надзвичайних ситуацій, терористичних актів, масових заходів. Підготовка до практичного заняття, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури.	10/0 год.
Усього		54/0 год.

9. Методи навчання

Методи навчання, які будуть використані у процесі проведення лекційних навчальних занять:

Словесні: проблемні лекції, пояснення.

Наочні: використання пояснювально-ілюстративного методу, візуалізація у вигляді інтерактивних презентацій, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: практичні завдання, творчі завдання, тести.

10. Форми контролю та методи оцінювання
(у т. ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи поточного контролю: усне опитування, практичне завдання.

Методи періодичного контролю: практичне завдання.

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при	правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

	цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно можливістю повторного складання	3 володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для поточного та періодичного контролю

1. Закони України, що регламентують інформаційну безпеку.
2. Основні загрози інформаційній безпеці України.
3. Загрози інформаційній безпеці людини.
4. Принципи та критерії інформаційної безпеки.
5. Медіаграмотність та її складники.
6. Соціальні медіа і безпека користувачів.
7. Інформаційна безпека як складник національної безпеки України.

8. Механізми захисту інформаційної безпеки України.
9. Інформаційна безпека журналіста та її види.
10. Основні джерела небезпеки в роботі журналіста.
11. Цифрова безпека журналіста.
12. Типи загроз цифровій безпеці.
13. Дезінформація та правила реагування на неї.
14. Правові засади в галузі медіабезпеки.
15. Медіабезпека як елемент інформаційної культури.
16. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію.
17. Зберігання особливо цінної інформації.
18. Стратегія інформаційної безпеки в Україні.
19. Кіберборотьба й кіберзахист.
20. Кіберсталкінг і як його уникнути.
21. Безпека жінок в віртуальному середовищі.
22. Інформаційно-психологічна безпека особистості, суспільства, держави.
23. Форми і засоби ведення інформаційної боротьби.
24. Особливості роботи журналістів під час воєнного стану та в зоні бойових дій.
25. Основні кіберзагрози національній безпеці України.
26. Методи запобігання витоку персональної інформації.
27. Методи захисту гаджетів, комп'ютерів, облікових записів журналіста.
28. Фішинг та методи протидії.
29. Методи запобігання втраті інформації.
30. Поняття та зміст інформаційного протиборства.
31. Механізми протидії неправдивій інформації в умовах війни.
32. Форми і засоби ведення інформаційної боротьби
33. Поняття та види загроз інформаційній безпеці.
34. Реклама як інструмент маніпуляції.
35. Як співвідносяться категорії «небезпека» та «загроза»?
36. Фейк як технологія спотворення реальності.
37. Загрози безпеці дітей в інтернет мережі.
38. Медіазалежність та її наслідки.
39. Безпечний пошук інформації.
40. Феномен постправди.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль		Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	
50	50	100

Поточний та періодичний контроль	Сума
----------------------------------	------

Змістовий модуль №1		Змістовий модуль №2		балів
T1	T2	T3	T4	
10	40	35	15	100

Розподіл балів за заняттями, згідно з запланованими темами, здійснюється таким чином:

Змістовий модуль 1

T1 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год — від 1 до 3 балів, практичні – від 1 до 5 балів).

T2 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — від 1 до 3 балів, практичні – від 1 до 5 балів).

Змістовий модуль 2

T3 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год — від 1 до 3 балів, практичні – від 1 до 5 балів).

T4 (лекції, усні відповіді за темами, 2 год, — від 1 до 3 балів, практичні – від 1 до 5 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «БК 9: Медіабезпека».

14. Рекомендована література

Основна (базова):

1. Василик Л. Є. Медіабезпека: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2015. 163 с.
2. Головка О. М. Медіабезпека людини: засади інформаційно-правової політики. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2019. 168 с.
3. Іванов В. Ф. Практична медіаосвіта: авторські уроки / В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк. Київ : Академія української преси, 2013. 447 с.
4. Медіаосвіта і медіаграмотність: підручник / за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
5. Почепцов Г. Сенси війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. 316 с.
6. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2016. 214 с.
7. Правова база української кібербезпеки: загальний огляд і аналіз. Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2019. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/IFES-Ukraine-Ukrainian-Cybersecurity-Legal-Framework-Overview-and-Analysis-2019-10-07-Ukr.pdf>
8. Романюк А. Інформаційні вкиди російсько-української війни. Рівне : РЦСП, НотаЄнота, 2022. 39 с.

Допоміжна:

1. Кулеба Д. Війна за реальність: як перемагати у світі фейків, правд і спільнот. Київ : Книголав, 2019. 384 с.
2. Довідник безпеки журналістів.
URL: <https://www.cje.org.ua/sites/default/files/library/Dovydnik-bezpeki-gurnalistiv.pdf>
3. Збірник документів «Безпека журналістів».
URL: <https://rm.coe.int/16806b5970>
4. Посібник з безпеки журналістів.
URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381168>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова.
URL: <http://lib.onu.edu.ua/ua/elektronnaya-biblioteka>.
2. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://odnb.odessa.ua>
3. Офіційний вебсайт факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
URL: <https://www.fj.onu.edu.ua>

4. Офіційний ютуб-канал факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. URL: https://www.youtube.com/c/FJinform_Mechnikov
5. Офіційна сторінка на фейсбуці факультету журналістики, реклами та видавничої справи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
URL: https://www.facebook.com/JAPfaculty/?ref=pages_you_manage